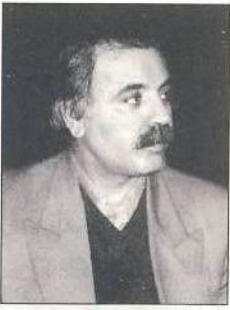

آشنایی با

«مؤسسه آل البيت (ع) لاهیات التراث»

علی رفیعی علامرودشتی

آن تاکنون یک لحظه از بالندگی و زاینده‌گی باز نایستاده مدام مورد حمایت و حفاظت و صیانت دانشمندان اسلامی و شیعی از یک سو و در حفظ و نگاهبانی خیراندیشان و دلسوزان شیعی قرار داشته است.

نگاهی کوتاه به همتهای بلند عالمانی چون علامه مجلسی و آقا بزرگ تهرانی این مطلب را روشن و مدلل می‌سازد که یکی در پی حفظ و صیانت و گسترش این آثار، دائرة المعارف بزرگی چون کتاب شریف بحار الأنوار را پی افکند و به صورت گسترده‌ای در گردآوری آثار سلف صالح کوشید و از آن مقدار منابع فراهم آمده، در تألیف این کتاب بزرگ بهره گرفت؛ و دیگری همت خویش را فراتر از این نهاد و به شناسایی کلیه آثار و تألیفات عالمان شیعی پرداخت و حاصل این تلاش پیگیر و سختکوشانه، دائرة المعارفی در حوزه کتابشناسی شیعه را پی نهاد که به نام: الذریعة الی تصانیف الشیعة خوانده شد. سومین عالم مرحوم حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی، تنها به گردآوری برخی از آثار و یا شناسایی تألیفات عالمان شیعی بسنده نکرد و عزم خویش را جزم در تشکیل کتابخانه‌ای بزرگ کرد که این آثار را تا آنجا که ممکن است از گوشه و کنار جهان و از زوایای کتابخانه‌های شخصی و عمومی گرد آورد و در مرکز حوزه علمیه قم در

عالمان و بزرگان شیعه، به پیروی از سنت پیامبر گرامی اسلام (ص) و اطاعت از امامان و اهل بیت (ع) از دیرباز و از آن تاریخ که دست به قلم بردند، عزم و همت خویش را بر سه اصل اساسی قرار دادند که عبارتند از:

۱. حفظ، صیانت و گسترش فرآورده‌های پیامبران راستین و آثار فکری و علمی جامعه توحیدی در طول تاریخ بشری.
۲. تبیین، تفسیر، تشریح، نگاهبانی از کلیت اسلام عزیز و دور نگاهداشتن مبانی و اصول آن از گزند بدعت‌گذاران و منحرفان از صراط مستقیم.

۳. معرفی درست افکار و اندیشه‌های والای اهل بیت پیامبر اسلام (ص) که پاسداران حقیقی اسلام و امامان بحق و جانشینان واقعی پیامبر بودند و زدودن گرد و غبار از چهره واقعی تشیع و پیرایش رنگارهای کینه‌توزانه‌ای که سایه بر این مذهب اصیل اسلامی انداخته بود.

بر این اساس عالمان شیعی، همت خویش را بر این گماشتند که با نوشتن آثاری متنوع و ارزشمند، مسائل کلامی، تفسیری، حدیثی، فقهی، اصولی، اجتماعی و سایر علوم و فنون اسلامی و شیعی را، دور از هیاهوی دستگاه خلافت و با پرهیز از هر نوع تهمت و افترا، تبیین و تدوین کنند و برای نسلهای معاصر خود و آیندگان به ارمغان

آوردند.
حاصل این تلاشهای گسترده و خستگی‌ناپذیر عالمان بزرگ، محدثان و فقیهان شیعی، شمار زیادی تصنیف و تألیف گردید که با همه مشکلات، دسیسه‌بازیه‌ها، فتنه‌گریها، خونریزیها، آتش زدن‌ها و نابود کردنهای دستگاه خلافت و آشوبها و تعصبات خشک و پوچ فرقه‌گرایان و به رغم همه حسادتها، کینه‌توزیه‌ها، جنگها و ستیزهای داخلی و خارجی، آفات و بلاهای طبیعی و جز آن، حجم انبوهی از آن میراث عظیم و گرانبسنگ و پر ارزش از دستبرد و گزند حوادث مذهبی، سیاسی و طبیعی، مصون و محفوظ ماند و اکنون زینت بخش کتابخانه‌های مهم جهان است.
این میراث پر افتخار که از بدو پیدایش

کتابخانه‌ای عظیم قرار دهد تا در دسترس همه عالمان و محققان و پژوهشگرانی که نیاز مبرمی به این آثار دارند، باشد.

آن کوششها و همتهای بلند، در خور تقدیر و تشکر فراوان و اسوه‌ای حسنه است برای کسانی که غم اسلام و تشیع دارند و دل و جانشان در هوای خدمت به اسلام و قرآن و سنت پیامبر (ص) و اهل بیت (ع) بال و پر می‌زند.

همتی بلندتر و عزمی راسخ‌تر لازم بود که کوششهای خستگی‌ناپذیر عالمان بزرگ و سلف صالح را پی گیرد و دنباله کارهای پراج آنها را ادامه داده و از زحمات طاقت فرسای آنان در شناسایی و گردآوری این منابع و آثار گرانبسنگ، بهترین استفاده را بکند و بسیاری از این آثار که گرد و غبار زمانه آنها را در خویش پنهان ساخته و در زوایای کتابخانه‌ها، در انتظار چشم و دلی مشتاق به سر می‌برند - که برگهای آنها را لمس کند و کلمه کلمه و سطر سطر آنها را با نگاهی تیزبین از نظر بگذراند و آنها را از بوتۀ فراموشی خارج سازد - را از آن اماکن خارج ساخته و به صورتی زیبا و امروزی چاپ و منتشر سازد و فایده‌های آنها را گسترش دهد.

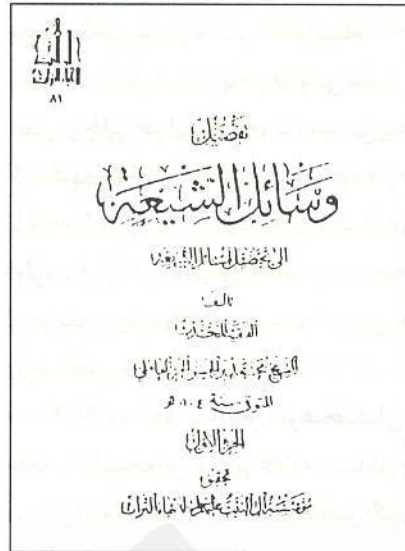
دیری نپایید که این انتظار به سرآمد و عالمی مشتاق و وارسته و دانشوری دل و جان سوخته که دلباخته اهل بیت (ع) و عاشق عالمان و بزرگان اسلام و شیعه و شیفته کتاب و آثار تراثی بود، قدم به عرصه نهاد و اقدام به تأسیس مؤسسه‌ای نمود که این رسالت بزرگ را به عهده گیرد.

این عالم بزرگوار که در سن و سال جوان، و در فکر و تدبیر و ابتکار چون پیری خردمند بود، کسی جز حضرت حجت الاسلام و المسلمین حاج سید جواد شهرستانی نبود که با همکاری گروهی کوچک از عالمان و

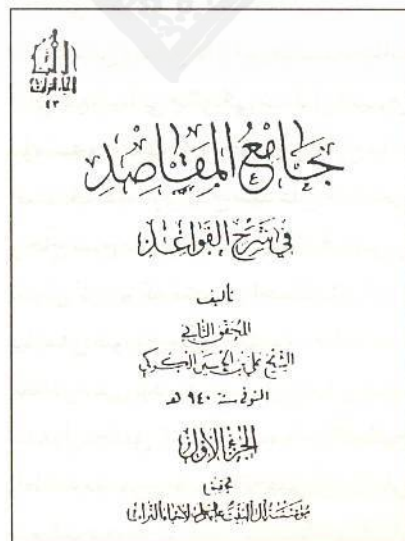
لزوم دائرة المعارف بزرگ اسلامی، به قم می‌رفتم و به واسطه علامه بزرگوار و محقق فقید حضرت حجت الاسلام و المسلمین حاج سید عبدالعزیز طباطبایی که میان دوستان و اهل تحقیق به «آقا عزیز» شهرت داشت، به این مؤسسه و مؤسس آن معرفی شدم و از آن تاریخ همکاری تنگاتنگی بین دائرة المعارف بزرگ اسلامی و مؤسسه آل البيت (ع) به وجود آمد. البته با حجت الاسلام حاج سید علی خراسانی و برخی از همکاران و محققان مؤسسه، پیش از این تاریخ آشنایی داشتم، به ویژه دوست و برادر بزرگوارم حاج آقا خراسانی که سابقه دوستی و آشنایی ما به دوران تحصیل در نجف و در مدرسه جامعه النجف باز می‌گردد.

این علایق و دوستی و پیوند دیرین باعث شده بود که اضافه بر مأموریتها و مسئولیتها، با مسئولان مؤسسه در ارتباط باشم و به عمق اهداف و کوششهای مؤسسه آشنایی پیدا کنم، از این رو برخی از اطلاعاتی که در این مقال خواهد آمد، نتیجه و حاصل این ارتباط پانزده ساله با مؤسسه آل البيت (ع) است. و بعضی از معلومات برگرفته از جزوه‌ای است که از طرف مؤسسه در اختیارم قرار گرفت. در فصلنامه ارزشمند «آینه پژوهش» نیز مقاله‌ای در معرفی این مؤسسه در شماره دوم (مسلسل ۷) سال دوم (مرداد و شهریور ۱۳۷۰) از ص ۵۷-۶۳، منتشر شده که با توجه به این جزوه‌ای که از طرف مؤسسه در اختیارم قرار گرفت و اطلاعات آن بسی بیشتر و گسترده‌تر و آمار آن جدیدتر است، فقط از آن جزوه و اطلاعات خویش در نوشتن این مقال استفاده کردم.

مؤسسه آل البيت (ع) در شهر مقدس قم بنیان گردید، سپس شعبه‌هایی از آن در مشهد مقدس، بیروت و دمشق، افتتاح گردید. ریاست این مؤسسه را حضرت آقای

محققان به ویژه حجج اسلام آقایان حاج سید علی خراسانی و حاج شیخ مهدی نجف، در سال ۱۳۶۲ ش/ ۱۴۰۴ ق/ ۱۹۸۴ م «مؤسسه آل البيت (ع) لاحیاء التراث» را جهت انجام این رسالت بزرگ بنیان نهاد. سابقه آشنایی من با این مؤسسه و مؤسس بزرگوار آن حضرت آقای شهرستانی، به حدود پانزده سال پیش باز می‌گردد، یعنی به زمانی که به عنوان نماینده دائرة المعارف بزرگ اسلامی، جهت ارتباط دادن دائرة المعارف با مؤسسات و مراکز کتابخانه‌های قم و شناسایی منابع مورد

شهرستانی و معاونت علمی آن را حجت الاسلام خراسانی و معاونت اجرایی آن را حجت الاسلام حاج شیخ کاظم جواهری به عهده دارند. مؤسسه دارای یک هیئت امنای پنج نفره است و بودجه و اعتبارات آن توسط آقای شهرستانی تأمین می‌گردد.

اهداف مؤسسه

پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، انقلابی گسترده در علم و فرهنگ در ایران اسلامی شکل گرفت و همین حرکت علمی - فرهنگی، ضرورت بازنگری، تحقیق و تصحیح متون را به ویژه در حوزه‌های علمی مطرح ساخت و این تفکر را به وجود آورد که متون و منابع حدیثی، فقهی، اصولی، تفسیری، لغوی، رجالی، کلامی و جز اینها را می‌باید متناسب با مقتضیات روز تحقیق و تصحیح کرد و بر اساس معیارهای جدید چاپ و نشر، منتشر ساخت، از این رو مؤسسه آل البیت (ع)، رسالت خود را به این منظور و به جهت تحقق رسانیدن این اهداف آغاز کرد:

۱. احیای متون و منابع مهم و ارزشمندی که عالمان و محققان اسلامی در ابعاد گوناگون و در رشته‌های مختلف علوم و فنون اسلامی در طی اعصار و قرون مختلف پدید آورده‌اند؛ از آن رو که جامعه اسلامی از یک سو و شیعیان از سویی دیگر و حوزه‌های علمیه و عالمان و محققان و طلاب علوم دینی از طرفی دیگر، سخت نیازمند استفاده از این منابع و متون هستند، براین اساس تحقیق و احیای شایسته و عرضه بهینه این متون، از ضرورت‌های انکارناپذیر است که مؤسسه برای محقق ساختن آن می‌کوشد.

۲. روزآمد کردن تمامی منابعی که پیش از این غیر محققانه و بدون تصحیح درست و غیراستاندارد و غیراصولی و تجلیدی نازیبا

و غیر جذاب چاپ و منتشر شده است. ۳. به دلیل تعداد زیاد و فراوانی متون خطی و چاپی در این زمینه، نیاز مبرمی به گزینشهای مختلف منابع و متون وجود دارد تا آنچه را ضرورت روز تعیین می‌کند، در اولویت قرار بگیرد، سپس با تحقیق، تصحیح و پیرایش و چاپ و نشری خوب و امروزی به عرصه علم و فرهنگ تقدیم گردد.

۴. آگاه ساختن عالمان، فرهیختگان، طلاب، دانشجویان و سایر علاقه‌مندان و پیروان اسلام و تشیع، به میراث بزرگ و گنجینه نفیس و آثار و تألیفات و میراث گراندی که دانشمندان بزرگ اسلام، به ویژه شیعه از خویش به یادگار گذاشته‌اند.

۵. مرتبط ساختن امت اسلامی به گذشته درخشانش در عرصه علم، فرهنگ و تمدن شکوهمند اسلامی و میراث پرج و بی نظیر ائمه طاهرین (ع) و اهل بیت پیامبر (ص) و سود جستن و بهره‌ور ساختن این ارتباط با گذشته، جهت آگاهی بیشتر در مسیر تکامل فردی و اجتماعی مسلمانان و شیعیان.

۶. از همه مهمتر تبیین و توضیح تفکر و اندیشه نورانی و شیوه حسنه آل البیت (ع) در بیان اسلام، قرآن، احکام و شریعت پاک محمدی (ص).

مؤسس و بنیان گذار این مؤسسه، جناب آقای شهرستانی چگونگی شکل گیری مؤسسه و اهداف آن را چنین شرح داده است: «به همکاری حاج سید علی خراسانی و حاج شیخ مهدی نجف، برنامه‌هایی را تدوین کردیم که متضمن احتیاجات و نیازهای ضروری حوزه علمیه، به کتب و مصادر دینی بود و در همان زمان خود مشغول تحقیق کتاب ارزنده خلاف شیخ الطائفة طوسی بودیم که تحقیق آن پایان پذیرفت و مورد استقبال بی سابقه‌ای قرار

گرفت و در همان زمان برنده جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران گردید. از این رو بلافاصله در پی محقق ساختن اهداف خود و مؤسسه، پروژه تحقیق و تصحیح کتاب المستدرک محدث نوری را آغاز کردیم و این نخستین کار علمی - پژوهشی مؤسسه بود».

پس از تأسیس مؤسسه، برای انجام کار پژوهش و تحقیق و مراحل عملی کار، برنامه‌ای تهیه و تدوین گردید که مؤسسه و پژوهشگران آن، برای امور پژوهشی و تحقیقاتی خویش باید آن برنامه را به کار می‌بستند. بسیار روشن است که این کار سترگ و عظیم، از عهده فرد خارج بود، بدین جهت محققان و پژوهشگرانی، جهت انجام این برنامه، دعوت به همکاری شدند، زیرا هر یک از منابع و متون، دارای ابعاد گوناگون علمی بودند و می‌طلبید که هر بعد را چند نفر پژوهش کنند، تا کاری پخته‌تر و اصولی‌تر و بهتر، انجام پذیرد. از این رو جهت پیشبرد بهتر برنامه، تقسیم کار انجام گرفت و گروه‌هایی تشکیل گردید و شرح وظایف هر یک از این گروه‌ها، تهیه و تدوین شد که به اختصار به معرفی هر یک از این گروه‌ها و وظایفشان اشاره می‌شود:

۱. گروه گزینش: یکی از مراحل مهم تحقیق و خطیرترین آن، مرحله گزینش کتاب و متنی است که قصد تحقیق و تصحیح آن در پیش است، به همین دلیل مؤسسه، تجهیزات و وقت کافی، جهت این امر را در اختیار محققان قرار داده است، زیرا ما در مقابل انبوهی از تراث اسلامی قرار داریم که دارای ابعاد گوناگون و غن و سمین است، به صورتی که یک اثر شامل مطالب غیر مهم و بیش پا افتاده بوده و اثری دیگر حاوی مسائل ارزشمند و متعالی است. بنابراین منابع موجود از پیشینیان دارای مطالب مضر و مفید و سقیم و سلیم است، از این رو باید

گروهی خبره و متبحر و صاحب مهارت از اهل فن و متخصصان را برگزید که با خبرگی و اطلاعات وسیع خویش، اولویتها را برای تحقیق و پژوهش، به صورتی شایسته و صمیمی گزینش کنند که نیازهای جامعه علمی و فرهنگی را برآورده سازد. و از سویی دیگر، آثار و تألیفاتی که موجب انحراف و انحطاط جامعه اسلامی است، از دائره تحقیق و پژوهش و از میان متون و تراث اسلامی خارج سازند. بنابراین کتاب گزینش شده، باید برای امت اسلامی مفید باشد و به استحکام و استواری عقاید جامعه

ملاکهای وجود دارد که خبرگان گروه ارزیاب و متخصصان فن آنها را به کار می گیرند و از مهمترین این ملاکها این است که نسخه به خط خود مؤلف باشد و یا نزد مؤلف قرائت شده و یا در زمان خود وی استنساخ و مورد تأیید وی قرار گرفته باشد و یا اینکه با نسخه اصل مقابله و یا نزد علما استماع شده و یا از طرف مؤلف صحت آن تأیید گردیده و همچنین تاریخ نسخه و هویت استنساخ کننده شناسایی و یا واقف آن در ترجیح و ارزیابی تأثیر فراوان دارد. از این طریق مؤسسه، نسخه های زیادی

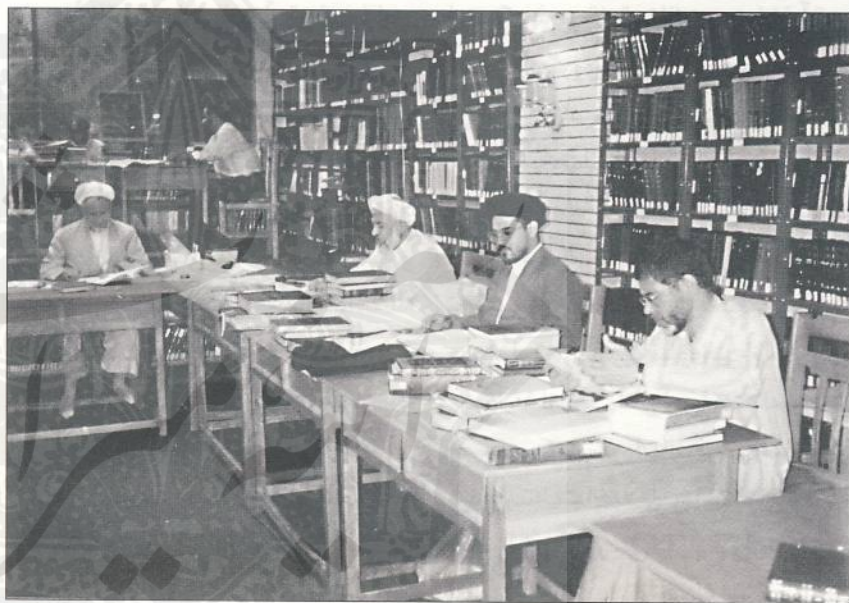
نسخه مورد نظر نزد یکی از فاضل ترین و آگاه ترین شخص به لغت عربی، قرائت می شود و گروه با بهره برداری از علائم نگارشی مانند: فاصله، نقطه گذاری، علامت تعجب، استفهام، استنکار و جمله های معترضه و اشاره به آیات و روایات، به تقطیع متن و ویراستاری صوری آن، نسخه را برای مقابله، تصحیح و گزینش متنی استوار آماده می سازد.

۴. گروه استنساخ: پس از اینکه تقطیع

نص و توزیع فقرات آن تمام شد، نسخه مورد نظر به حروفچین داده می شود تا با دستگاههای مجهز حروفچینی، نسخه ای جدید و حروفچینی شده را استنساخ نماید و برای دقت در این کار، نسخه حروفچینی شده با اصل نسخه، مطابقت داده شده و مقابله می گردد تا خطا و اغلاط آن اصلاح شود و نسخه ای سالم و دور از اشتباه و خطا در اختیار محقق قرار گیرد.

۵. گروه مقابله نسخه ها: در این مرحله،

گروه مقابله، نسخه حروفچینی و تصحیح شده را با دیگر نسخه های خطی مقابله می کنند و موارد اختلافی بین نسخه ها در برگه ای جداگانه که همراه نسخه حروفچینی شده است، ثبت می گردد و برای هر یک از نسخه ها، به تناسب نسخه گرفته شده از مراکز و کتابخانه ها رمزی تعیین می شود مثلاً برای نسخه ای که از کتابخانه مجلس شورای اسلامی، گرفته شده، رمز «م» و برای کتابخانه آستان قدس رضوی، رمز «ق» انتخاب می شود و همچنین سایر نسخه ها مقابله نسخه ها به تعداد نسخه ها بستگی دارد که دو به دو و سه به سه و یا بیشتر از آن انجام می گیرد و نسخه ای که با خط بد است توسط یکی از افراد گروه قرائت می شود و صاحب نسخه خوش خط، استماع می کند.

کمک کند.

۲. گروه ارزیاب و گردآورنده نسخه ها: پس از انتخاب کتاب مورد نظر، گروه ارزیاب مؤسسه، جستجوی گسترده خویش را جهت یافتن نسخه های آن کتاب در فهراس نسخه های خطی کتابخانه ها آغاز می کند و تعداد و شماره نسخه های یافته شده در فهراس را در لیستهای مخصوص ثبت می کند، سپس برای ارزیابی آن نسخ موجود وارد عمل می شود و نسخه گزینش و ارزیابی شده را که از همه بهتر است انتخاب می نماید. برای این کار ضوابط و موازین و

از کتابهای مخطوط و نادر که در نوع خود منحصر بفرد هستند فراهم ساخته است که اهل فضل و دانش و متخصصان فن آنها را تأیید کرده و از نمونه های آن می توان نسخه های کتابهای: وسائل الشیعه، مستدرک الوسائل، مستند الشیعه، ریاض المسائل که همگی به خط مؤلفان نشان است را مثال زد و همچنین دو نسخه از ارشاد شیخ مفید که از گران ترین و نفیس ترین نسخه های موجود این کتاب است.

۳. گروه بازخوانی و تقطیع نص: بعد از

انتخاب نسخه ها و عکس نسخه های بهتر،

۶. گروه استخراج آیات و احادیث: این گروه خود دارای بخشهایی جداگانه بدین شرح است:

الف. بخش استخراج آیات: این بخش کوشش می کند با دقت، تمامی آیاتی که در متن و نص مورد تحقیق به صراحت و یا به اشاره آمده است، بازبایی و شناسایی گردد و با نشانی کامل و دقیق ثبت شود.

ب. بخش استخراج احادیث در مصادر شیعی: که روایات ذکر شده در متن اثر مورد تحقیق که به صراحت، یا به اشاره و یا به مفاد آن استدلال شده در منابع و مصادر شیعی مورد جستجو قرار می گیرد و با نشانی و آدرس کامل آنها ارجاع و ثبت می گردد.

ج. بخش استخراج احادیث در مصادر اهل سنت: در این بخش نیز روایاتی که در متن اثر به صراحت، یا به اشاره و یا به مفاد آنها استدلال شده است، در منابع و مصادر اهل سنت و عامه مورد کاوش قرار گرفته و با دقت به آن مصادر ارجاع و ثبت می شود.

۷. گروه استخراج اقوال فقهی: که خود به دو بخش تقسیم می گردد:

الف. بخش استخراج اقوال فقهی عالمان شیعی: در این بخش اقدام به استخراج اقوال نقل شده در مصادر و منابع فقهی و جز آن که به عالمان امامیه تعلق دارد، می شود، خواه نقل قول مستقیم باشد و یا از آنان نقل شده باشد که دارای بابی بزرگ و گسترده است و شامل مسائلی چون: شهرت، اجماع، مسائل اختلافی و غیر آنها می گردد. همچنین اقوالی که به صورت: ذهب الیه بعض، قال به جماعة، احتمله آخرون، تردّد او توقف او تأمل فیہ طائفة و مانند اینها آمده است، نیز شناسایی و استخراج می شود.

ب. بخش استخراج اقوال فقهی عالمان اهل سنت: در این بخش، همه مراحل که

در بخش پیشین ذکر شد، اجرا می شود، با این تفاوت که در منابع اهل سنت جستجو صورت می گیرد، البته با مراعات و دقت کامل در ارجاع اقوال استخراج شده به منابع و مصادر اصلی و به حسب مذاهب عالمانی که اقوالشان استخراج می گردد، مثلاً از فقه شافعی: به کتاب الأم شافعی؛ مختصر مزنی؛ مهذب فیروز آبادی؛ و فتح العزیز رافعی و... و از فقه حنفی به: مشکل الآثار طحاوی؛ احکام القرآن جصاص؛ مبسوط سرخسی؛ هدایه و شرح هدایه مرغینانی و جامع الصغیر شیخانی و از فقه مالکی: به الموطأ مالک؛ احکام القرآن قرطبی و ابن عربی؛ الفتاوی و بدایة المجتهد ابن رشد و از فقه حنبلی: به احکام النساء احمد بن حنبل؛ المغنی ابن قدامه، الاحکام السلطانیة ابویعلی، الفتاوی الکبری ابن تیمیه و از فقه ظاهری: به المحلی ابن حزم و جز اینها ارجاع می گردد.

اضافه بر این دو مورد، در این دو بخش، اشعار، امثال، لغت و غیر آن نیز استخراج و ارجاع داده می شود.

بدیهی است که استخراج این مطالب و عمل ارجاع به مصادر و منابع در بخشها و گروههای ذکر شده، رکنی اساسی از ارکان تحقیق و تصحیح هر متن و نص به شمار می رود که محقق از آن بهره فراوان برای تحقیق و تصحیح می گیرد و به او کمک می کند تا دقت فراوانی در ضبط متون انجام دهد و از تصحیف، تبدیل و تحریف، برهاند.

مؤسسه آل البیت (ع) برای مراحل استخراجات در گروهها و بخشهای یاد شده، برنامه ای کامل و شیوه ای معین و جامع و ضوابط و ملاکهایی دارد که در اینجا مجال پرداختن به آنها نیست.

۸. گروه رجال شناسی و ضبط اسناد: یکی از مهمترین مسائل کتابها و متون حدیثی،

طولانی بودن اسناد آنهاست. با در نظر گرفتن عامل زمان، تعدّد نسخ، تفاوت مالکان نسخه ها در حفاظت از آنها و مسائلی از این قبیل، معلوم می شود که امکان تصحیف، تحریف، تبدیل اسامی، کنیه ها، القاب و انساب راویان فراوان است که نیازی به اشاره به آنها نیست ولی از آنجا که موضوع ضبط دقیق رجال و اسناد، از وظایف بزرگ و مهم تحقیق به شمار می رود، مؤسسه اقدام به تشکیل گروهی ویژه از متخصصان و اهل فن و خبره در علم رجال نموده که کار اساسی آنها، ملاحظه اختلافات رجالی است که در مرحله مقابله، به دست آمده است. این گروه ویژه پس از بررسی دقیق تراجم و اسناد، اقدام به ضبط صحیح اسم، کنیه، لقب و نسب راویان، با ذکر دلایل قوی، می نماید.

۹. گروه استوارسازی متون: از مراحل تحقیق متون و حساسترین و خطیرترین آنها، مرحله استوارسازی و ضبط متن است. از این رو و وظیفه اساسی آنان این است که اسناد و مصادر که در گروههای فرعی شناسایی شده از تثبیت اختلافات، استخراج و ضبط سند را، مورد بررسی دقیق قرار داده و با تطبیق و قرائت دقیق نص به استوارسازی و ضبط دقیق آن می پردازند و بدیهی است که این امر به گروهی متخصص و اهل فن محول می شود. این کار زمینه شناخت تصحیفها و تحریفها را فراهم می سازد و راهگشای صحیح توزیع و تقطیع متن با حفظ جانب علمی مطالب طرح شده و عدم اخلال به آن است.

روشن است که افرادی که به این کار می پردازند، از یک سو باید دارای شجاعت علمی و از سوی دیگر دارای روحیه ترس و نگرانی باشند، تا از یک طرف از تغییر و تبدیلهای بیجا پرهیز کنند و امانت دار باشند

و از جانب دیگر این قدرت را داشته باشند که به ضبط صحیح متن و رفع اشتباهات بپردازند.

این گروه با توجه به نتایجی که در گروه‌های دیگر حاصل شده و همگی در استوارسازی متن دخیل است، اختلاف نسخه‌ها را ملاحظه می‌کند و متنی که دارای رجحان و برتری است، در متن کتاب باقی می‌گذارد و متن مرجوح و ضعیف را در پاورقی می‌آورد و خطاها را رها می‌کند، مگر اینکه در متن اصلی باشد که آن را در متن به همان حال باقی می‌گذارد و به صحیح آن در پاورقی اشاره می‌نماید. پاورقی برای مقوم و استوارسازی متن، گستره‌ای و مجالی پدید می‌آورد که استوارسازان متن در آن به درج تعلیقات و بیان و توضیح عبارات و کلمات مبهم و مشکل، بپردازند و به تصحیفات و تحریفات متن اشاره کنند.

۱۰. گروه نگارش پاورقی‌ها: اهمیت و ضرورت پاورقی‌های اساسی و روش‌نگر، مطلبی است که بر هیچ کس پوشیده نیست، از این رو مؤسسه برای این امر، گروهی به وجود آورد، تا به این امر مهم بپردازند. این گروه و کاتبان و نویسندگان پاورقی‌ها، باید به صورت مستمر با استوارکنندگان متن، مشورت کنند، زیرا در بسیاری موارد است که نیاز به توضیح و تشریح و یا حتی تغییر پاورقی‌هاست که استوارکنندگان متن تشخیص می‌دهند.

از این گذشته، نویسندگان پاورقی‌ها می‌باید دارای خطی خوب و زیبا و دقتی قابل و شایسته در ضبط دقیق و منظم بین شماره‌های متن و پاورقی‌ها باشند.

۱۱. گروه بازنگری نهایی: بدیهی است که با همه دقت‌ها و مراقبت‌ها و تلاش‌های مستمر گروه‌های مختلف در مراحل گوناگون تحقیقات، ممکن است کاستی‌ها و

نقص‌های فراوانی وجود داشته باشد و از طرفی کاری که نتیجه تحقیقات دسته‌جمعی و گروهی است، امکان دارد غفلت‌ها، اشتباه‌ها و فراموشی‌های گریزناپذیری به وجود آمده باشد، از این رو برای جبران این کاستی‌ها و غفلت‌ها از یک سو و هماهنگ ساختن تلاش‌های گروهی محققان و پژوهشگران از سوی دیگر، مؤسسه گروهی به نام بازنگران نهایی تحقیقات، ایجاد کرده است که پس از همه تلاش‌ها و مراحل انجام شده یک بار دیگر به بازنگری نتایج کار بپردازند.

۱۲. گروه حروفچینی و فنی: پس از تکمیل کتاب و اتمام مراحل مختلف تحقیق، متن آماده شده در اختیار بخش کامپیوتر و گروه حروفچینان و هیئت فنی قرار می‌گیرد، تا متن تحقیق شده را با استفاده از تجهیزات پیشرفته فنی کامپیوتری و مراعات امور فنی مانند: انتخاب حجم و حروف مناسب و حجم عناوین متن و پاورقی‌ها و استفاده از علامات خاص، به حروفچینی متن بپردازند.

۱۳. گروه مقابله نهایی: برای اطمینان نسبت به صحت و درستی متن حروفچینی شده و مقابله آن با نسخه اصلی (یعنی نسخه اصلی که پیش از این استنساخ و با دیگر نسخه‌ها مقابله شده بود) مقابله نهایی می‌شود و اگر اختلافی یا خطایی یافت شود، اصلاح می‌گردد.

۱۴. گروه فنی: در این گروه ادیبان و آشنایان به محتوای کتاب می‌کوشند کتاب را از نظر کیفیت اخراج، توزیع فنی، انتخاب حجم حروف، تجزیه مطالب، تنظیم فواصل سطرها و عناوین، دقت در جملات و عبارات و دیگر مسائل فنی، مورد بررسی قرار دهند و متنی همگون با متن مؤلف و به دور از هر گونه تصحیف و تحریف عرضه کنند.

۱۵. گروه فهرست‌نگاری: یکی از مراحل

مکمل در جهت تحقیق و پژوهش متون که بسیار مهم و در واقع کلید اصلی استفاده از متن و مصدر تحقیق شده به شمار می‌رود، استخراج فهرس اعلام، اماکن، کتاب‌ها، نشریات و مقالات، آیات، احادیث، اشعار، امثال و دیگر فهرس فنی است که در کارآیی آثار و میزان برداشت و استفاده از آن به ویژه در آثار تحقیقی مفصل، نقشی انکارناپذیر دارند.

استخراج و تهیه فهرس گوناگون، طبق توصیه‌های استوارسازندگان متن و سفارشات مراجعه کنندگان و بازنگران نهایی، انجام می‌پذیرد. و بدیهی است که فهرس گوناگون ارتباط مستقیم با کتاب و متن مورد تحقیق دارد و به حسب ضرورت و نیاز کم و زیاد می‌گردد. از باب مثال یک کتاب فقط احتیاج به فهرست اماکن دارد، در حالی که کتابی دیگر به آن نیازی ندارد. ولی به طور عام می‌توان گفت که از نظر فنی این فهرس برای بسیاری از کتاب‌ها لازم است:

فهرس: آیات قرآن، احادیث، اشعار، امثال، اماکن، اعلام، اسمای حیوانات، لباسها، اصطلاحات اصولی، لغوی، قواعد فقهی و اصولی، آیات تفسیری، معانی لغوی، حوادث و جنگها، تراجم رجالی، مصادر مؤلف و منابع تحقیق و....

مقدمه کتاب: پس از انجام تمامی مراحل تحقیق و آماده سازی نهایی چاپی کتاب، ریاست مؤسسه یا کسی که بر این تحقیقات نظارت و اشراف داشته، اقدام به نوشتن مقدمه‌ای جامع و کامل و فراگیر برای کتاب می‌نماید و در واقع چون مقدمه کتاب دروازه ورودی به کتاب است، در نوشتن آن می‌باید دقت لازم برای اشاره به همه مواردی که روش‌نگر مطالب مختلف کتاب و اهداف تحقیق و انتشار آن می‌باشد، صورت بگیرد.

در مقدمه می‌بایست، ضمن تصویری روشن، جامع و دقیق از مطالب کتاب، شرح حالی مبسوط و دقیق از مؤلف کتاب ارائه گردد که شامل زندگینامه کامل از بدو تولد تا هنگام وفات، خاندان، تحصیلات، اساتید، شاگردان، تألیفات، خدمات علمی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، گفته‌های عالمان دیگر در حق مؤلف و کتاب اوست.

از دیگر مطالبی که در مقدمه لازم است بیاید، بحثی تاریخی در زمینه موضوع کتاب است که زمینه پیدایش موضوع و تطورات و تحولات و گسترش تاریخی آن را بررسی می‌کند تا به عصر مؤلف برسد. از باب مثال در مقدمه کتاب جامع المقاصد محقق کرکی، که در چهارده جلد از طرف مؤسسه، انتشار یافته، مراحل فقه شیعی و تطورات و تحولاتی که در طی قرون و اعصار از زمان پیامبر (ص) و ائمه طاهرین (ع) تا عصر مؤلف و حتی عصر حاضر به خود دیده، مطرح گردیده است.

و یا در مقدمه کتاب مستدرک الوسائل محدث نوری که یکی دیگر از آثار تحقیق شده مؤسسه است و منهای فواید رجالی آن که در هیجده مجلد تحقیق و منتشر شده، مطالبی راجع به چگونگی پیدایش حدیث و مراحل تدوین و ظروف و عواملی که در تحریف، اسقاط و اهمال حدیث نقش داشته‌اند مورد بررسی و تحقیق قرار گرفته است.

همچنین مطالبی راجع به شیوه تحقیق و مراحل انجام کار بر روی کتاب و اشاره به گروهها و افرادی که در تحقیق و آماده سازی آن نقش داشته‌اند و ذکر نسخه‌های متعددی که در تحقیق و تصحیح مورد استفاده قرار گرفته‌اند، نیز در مقدمه خواهد آمد.

بسیار روشن است که کاری به این سترگی، نیازمند به همکاری و همدلی

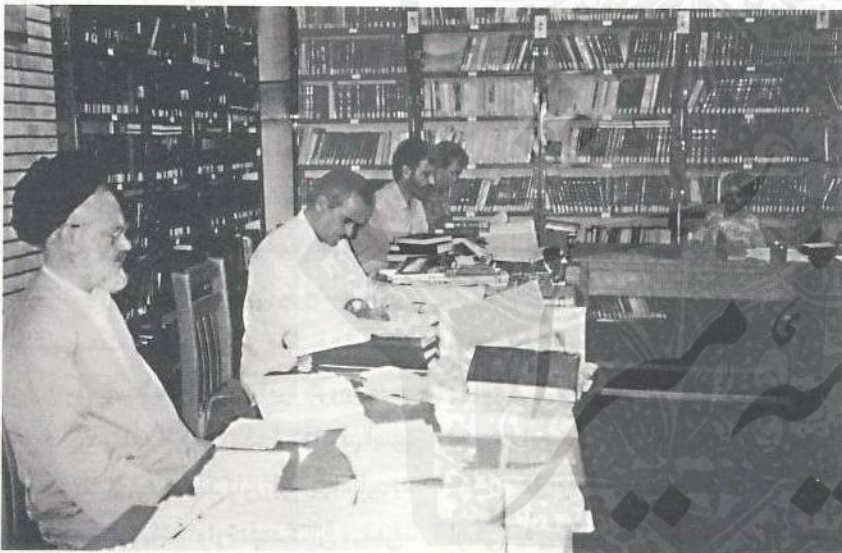
فراوان همه گروههای دست اندر کار تحقیق و پژوهش مستقر در مؤسسه دارد و همین روح همکاری و همدلی و برادری است که تاکنون زمینه تحقیقات گسترده و ارزشمند منابع و مصادر مختلف در مؤسسه را پدید آورده و مؤسسه آل‌البیت (ع) به این توفیقات مهم دست یافته است.

۱۶. چاپ و نشر: پس از آماده سازی کتاب به صورت نهایی و نوشتن مقدمه، متن آماده شده در اختیار بخش چاپ و نشر قرار می‌گیرد و این قسمت خود دارای مراحل به

الف. مرحله فیلم و زینگ

شیعه و جوابگویی به نیازهای آن به مصادر مهم و ضروری، براساس مقتضیات زمانه از نظر تحقیق و چاپ و توزیع، ایجاد و شکل گرفته است، و این خدمت در چند محور می‌تواند انجام گیرد از جمله آنکه با استفاده از اساتید و فضایی حوزه علمیه در ساختار علمی و تحقیقی خویش، در جهت تربیت نیروهایی بکوشد که خود بتواند به تشکیل مؤسسات و مراکز علمی بپردازند و یا به صورت فردی در خدمت حوزه و تربیت نیروها قرار گیرند.

از این رو از همان آغاز تأسیس مؤسسه مرکزی در حوزه علمیه قم، ریاست مؤسسه

ب. مرحله چاپ

ج. مرحله تجلید و صحافی

در همه این مراحل، گروه و بخش چاپ، برای چاپ زیبا و جذاب و مشتری پسند، نظارت مستقیم دارد و با چاپخانه و صحافی، در تماس مستمر است تا کتاب به صورت آبرومندی چاپ و تجلید گردد.

شعبه‌های مؤسسه

۱. شعبه مؤسسه آل‌البیت (ع) در مشهد:

از آنجا که «مؤسسه آل‌البیت (ع) لایحه التراث» با هدف خدمت به حوزه‌های علمیه

اقدام به تأسیس شعبه‌ای از آن در مشهد مقدس در سال ۱۴۰۴ کرد که موفق شد به تربیت فضایی از حوزه علمیه مشهد مقدس نماید که اکنون خود متخصص و استاد فن تحقیق به شمار می‌روند.

این شعبه فرعی، مرکزی جهت ارتباط دادن بین کتابخانه‌ها، مؤسسات و مراکز علمی و فرهنگی مشهد با شعبه مرکزی مؤسسه در حوزه علمیه قم به شمار می‌آید. در این شعبه علاوه بر تربیت متخصصان و محققان، کارهای تحقیقی در مورد میراث بزرگ علمی شیعه نیز، انجام گرفته که

می‌توان به تحقیق کتاب مدارک الاحکام فی شرح شرایع الاسلام سید محمد بن علی موسوی در هشت جلد؛ مستند الشیعه علامه ملا احمد بن محمد مهدی نراقی که چهارده جلد از بیست جلد آن تاکنون منتشر شده است و تحقیق کتاب ریاض المسائل شرح المختصر النافع سید علی طباطبایی که مراحل نهایی خود را می‌گذراند و قرار است در هیجده جلد منتشر گردد که تاکنون پنج جلد آن انتشار یافته است.

کتابهای: استقصاء الاعتبار فی شرح الاستبصار شیخ محمد بن شیخ حسن صاحب معالم در هشت جلد که به زودی منتشر می‌شود و حاشیه المدارک وحید بهبهانی در دو یا سه جلد و طراز اللغه سید علی خان در ده جلد نیز هم اکنون در دست تحقیق است.

۲. شعبه مؤسسه آل‌البیت (ع) در بیروت این شعبه در سال ۱۴۰۵ ق با این هدف به وجود آمد که این مؤسسه را با مراکز علمی-فرهنگی، مؤسسات، کتابخانه‌ها و عالمان و محققان برجسته جهان اسلام و سایر کشورها ارتباط دهد، زیرا بیروت به عنوان پایگاه علمی-فرهنگی، چاپ، نشر و توزیع کتاب، در جهان عرب مطرح است.

اهداف شعبه مؤسسه در بیروت به طور خلاصه به این شرح است:

الف. چاپ و نشر مجله‌ها و نشر آثار و توزیع آن در بیش از شصت شهر مهم در جهان.

ب. چاپ و نشر دوباره کتابهایی که در مؤسسه مرکزی قم و شعبه آن در مشهد مقدس چاپ و نشر نشده است و توزیع آن در سراسر جهان.

ج. تأسیس شبکه عمومی اطلاع‌رسانی و اتصال با همه مؤسسات، مراکز فرهنگی و ناشران و سایر مراکزی که به امر تحقیق و تفکر در مسائل علمی می‌پردازند و رساندن

پیام اهل بیت (ع) و منهج و شیوه تفکر برگرفته شده از خاندان نبوت (ع).

د. شرکت در نمایشگاههای مختلف بین المللی کتاب که در پایتخت‌های جهان و شهرهای مهم کشورهای اسلامی و عربی تشکیل می‌گردد.

ه. مطالعه و بررسی زمینه‌های لازم جهت ایجاد مراکز فرهنگی برای تحقیق و پژوهش درباره مخطوطات که براساس و شیوه کار گروهی پایه‌گذاری شد.

۳. شعبه مؤسسه آل‌البیت (ع) در دمشق اخیراً ریاست مؤسسه اقدام به تأسیس شعبه‌ای در شهر تاریخی دمشق از کشور سوریه نموده است که هدف از آن تحقیق متون و مصادر مهم شیعی است و هم اکنون کتاب دلائل الصدق شیخ محمد حسین مظفر و جزآن را در دست تحقیق و تهیه دارد و امید می‌رود که این شعبه نیز بتواند رسالت خویش را در ارتباط دادن هر چه بیشتر بین مؤسسه مرکزی با سایر مؤسسات و مراکز علمی و فرهنگی به نحو احسن به انجام برساند.

فعالیتها و ارتباطات

غیر از برنامه‌ها و کارهای یاد شده، مؤسسه آل‌البیت (ع) از ارتباطهای گسترده‌ای با سایر مؤسسات مشابه خود در ایران و فعالیتهای پی‌گیر و مشارکت‌های مستمری در کنگره‌ها، کنفرانسها، و نمایشگاههای مختلف بین‌المللی کتاب دارد که به اختصار به این شرح است:

۱. ارتباط با سایر مؤسسات مشابه

مؤسسه آل‌البیت (ع) ارتباط گسترده‌ای با مراکز مؤسسات، دانشگاههای گوناگون در ایران به ویژه در بخش علمی و فرهنگی دارد و با آنها به مبادله اطلاعات و همکاری تنگاتنگی پرداخته است. این ارتباط و

همکاری باعث شده است که از تداخل در کارها و تکرار تحقیقات مشابه بر روی یک کتاب جلوگیری شود؛ چنانکه به امر مشورت و تعاون علمی کمک فراوان نموده است. کتابخانه مؤسسه آل‌البیت (ع) به همین دلیل بر روی تمامی مجامع علمی، مؤسسات، مراکز فرهنگی و حتی محققانی که به کار فردی می‌پردازند باز است و در اختیار همگان قرار دارد. این کتابخانه هم اکنون دارای حدود یازده هزار جلد کتاب در رشته‌های مختلف علوم مانند: حدیث، فقه، اصول، لغت، ادب، تفسیر و علوم قرآنی، کلام، فلسفه، رجال و تراجم است. اضافه بر آن دارای مخطوطات گوناگون و فیلم و میکروفیلم و تصویر نسخه‌های خطی فراوانی است که مربوط به مذاهب مختلف اسلامی است.

این مؤسسه علاوه بر ارتباطات وسیع خود با مراکز دانشگاهی و علمی و مؤسسات در داخل ایران، با بسیاری از دانشگاهها، مراکز و مؤسسات در خارج از ایران نیز ارتباط دارد.

۲. شرکت در کنگره‌ها و کنفرانسها

مؤسسه آل‌البیت (ع) از همان آغاز کوشیده است که در تمامی کنگره‌های علمی و فرهنگی شرکت فعالانه داشته باشد چه در داخل ایران و چه خارج آن. این شرکت تنها در زمینه حضور در آن کنگره‌ها نبوده، بلکه برای شرکت در آن کنگره‌ها، اقدام به تحقیق متون مختلف نموده و آنها را به آن کنگره‌ها ارائه کرده است. برخی از کنگره‌هایی که مؤسسه در آنها شرکت فعال داشته عبارتند از: کنگره امام رضا (ع) در مشهد که به آن کنگره، کتاب فقه الرضا (ع) و مسائل علی بن جعفر و مستدرکات آن را ارائه کرد؛ کنگره نهج البلاغه؛ کنگره شیخ مفید؛ کنگره شیخ انصاری؛ کنگره فیض

کاشانی و همکاری نزدیک با این کنگره‌ها و ارائه کتابهای تعلیقات علی الصحیفة السجادیة (ع) و تحصیل السبیل بالحجة فی انتخاب کشف المحجة لثمره المهججه، به کنگره فیض کاشانی.

۳. شرکت در نمایشگاههای بین المللی

یکی از فعالیتهای علمی و فرهنگی مؤسسه، شرکت در نمایشگاههای گوناگون بین المللی کتاب است که هر از گاه در ایران و خارج از ایران در کشورهای اسلامی برگزار می شود. این نمایشگاهها، فرصتهای مناسبی را در اختیار مؤسسه قرار می دهد تا به مبادله اطلاعات با دیگر مؤسسات و ناشران شرکت کننده در نمایشگاهها بپردازد و محصولات خویش را عرضه نماید. نمونه های این نمایشگاهها را می توان:

نمایشگاههای بین المللی کتاب در لبنان، مصر، سوریه، قطر، عمان، امارات متحده عربی، بحرین، ایران و اخیراً مغرب را مثال زد. هدف از شرکت در این نمایشگاهها در مرحله نخست، رساندن صدای حق و انتشار معارف اهل بیت عصمت و طهارت (ع) در بین مؤسسات، مراکز علمی و فرهنگی و دانشگاهها و شخصیتهای علمی و در مرحله دوم، عرضه تولیدات و تحقیقات علمی و فرهنگی خویش به جامعه اسلامی بوده است.

۴. انتشار مجله تراثنا

این مؤسسه علاوه بر فعالیتهای یاد شده، اقدام به انتشار فصلنامه ای به نام تراثنا می کند که در راستای همان احیای میراث عظیم فرهنگی اسلام و شیعه است. انتشار این مجله از سال ۱۴۰۵ ق آغاز شد و از همان زمان به بعد منعکس کننده منهج فکری و عقاید شیعه گردید و در محافل علمی و فرهنگی موجی از تقدیر و تشکر و تشویق را نسبت به خود برانگیخت و برای خویش

بیش از شصت کشور جهان ارتباط مراسلاتی دارد و این علاوه بر ارتباطات و نامه نگاریهایی است که مجله تراثنا با این مراکز و مؤسسات دیگر دارد. برخی مؤسسات و مراکزی که مؤسسه آل البیت (ع) با آنان مکاتبه و ارتباط دارد عبارتند از:

۱. مجمع اللغة العربیة دمشق.
۲. کتابخانه اسد در دمشق.
۳. دانشکده شریعت قطر.
۴. کتابخانه فرقان در بحرین.
۵. مؤسسه آل البیت در اردن.
۶. دانشگاه سوربن در فرانسه.
۷. مرکز اسلامی در آلمان.
۸. دانشگاه بوخوم آلمان.
۹. مرکز فرهنگی اسلامی سیرالئون.
۱۰. مرکز اسلامی در بلژیک.
۱۱. دانشگاه قرطبه در آفریقا.
۱۲. کتابخانه اسکوریال در اسپانیا.
۱۳. دانشگاه اهل البیت (ع) در ایرلند.
۱۴. جمعیت مسلمانان شیعی در استرالیا.
۱۵. کتابخانه سلطنتی دانمارک.
۱۶. جمعیت مسلمانان شیعی در پارما.
۱۷. مرکز فرهنگی اسلامی در نیجریه.
۱۸. بعثت اسلامی در ماداگاسکار.
۱۹. کتابخانه مدرسه در اسات شرقی و آفریقایی در انگلیس.
۲۰. مرکز اسلامی در انگلیس.
۲۱. کتابخانه بریتانیا.
۲۲. دانشگاه دار السلام در تانزانیا.
۲۳. کتابخانه ملی آرژانتین.
۲۴. کتابخانه غازی خسرو بیک در یوگوسلاوی (بوسنی).
۲۵. اتحاد مسلمانان غنا.
۲۶. کتابخانه امم متحد در سوئیس.
۲۷. کتابخانه آکادمی علوم سوسیالیستی در روسیه.
۲۸. کتابخانه کنگره در آمریکا.

جایگاهی بس بزرگ در میان سایر مجلات مشابه به دست آورد. گستره این موج و استقبال عمومی چنان بود که شعاع توزیع آن تا خارج از مرزهای کشور جمهوری اسلامی، به ویژه در کشورهای عربی، پرتو افشانی کرد و هم اکنون در بیشتر کشورهای اسلامی و برخی از کشورهای اروپایی، آفریقایی و آمریکا، پخش و توزیع می گردد. در این فصلنامه، مطالبی به این شرح مطرح می گردد:

الف. بیان اسلوب و شیوه های تحقیق سالم و بهترین راههای پژوهش.

ب. انتشار حلقه ها و لیستهای متعدد و گسترده فهرست کتابهای خطی، کتابخانه های مختلف عمومی و شخصی، به شیوه ای علمی و فنی.

ج. انتشار مقالات و بحثهای دقیق علمی در نقد و بررسی آثار تحقیقی علمی و فرهنگی و تألیفات گوناگون.

د. تعریف دقیق اجازاتی که میان علما و حوزه های علمیه از دیر زمان رایج است و بر همگان اهمیت علمی و تاریخی آن و اثری که در بیان منزلت علما و مقام والای آنان دارد، روشن است.

ه. معرفی آخرین آثار تحقیق و منتشر شده تراثی با عنوان «انباء التراث» که جدیدترین اخبار در حوزه پژوهش و تحقیق را در داخل و خارج ایران، به خوانندگان مجله ارائه می کند. بدیهی است که این شیوه اطلاع رسانی، می تواند کمک فراوانی به اهل علم، تألیف و تحقیق و راهیان علم و فرهنگ نماید تا به آخرین دستاوردهای علمی آگاهی پیدا کنند. همچنین کمک بزرگی است برای اصحاب قلم و اهل تحقیق تا از تکرار در تحقیقات مشابه بپرهیزند.

مؤسسه آل البیت (ع) با بیش از چهارصد مرکز علمی - فرهنگی، مؤسسه و دانشگاه در

- ۱۶ جلد، قم.
۸. نهاية الدراية في شرح الكفاية، محمد حسين اصفهانی (متوفی ۱۳۶۱ ق)، ۶ جلد، ۱۴۰۸-۱۴۱۴ ق، قم.
۹. الارشاد في معرفة حجج الله على العباد، محمد بن محمد بن نعمان مفید (متوفی ۴۱۳ ق)، ۲ جلد، ۴۱۳ ق، قم.
۱۰. الامان من اخطار الاسفار و الازمان، علی بن موسی بن طاووس (متوفی ۶۶۴ ق)، یک جلد، قم، ۱۴۰۹ ق.
۱۱. قرب الاسناد، عبداللّه بن جعفر حمیری (قرن سوم هجری)، یک جلد، ۴۱۳ ق، قم.
۱۲. الدرر الواقیه، علی بن موسی بن طاووس، یک جلد، ۴۱۴ ق، قم.
۱۳. جامع الاخبار او معارج اليقين في اصول الدين، محمد بن محمد سبزواری (قرن هفتم هجری)، یک جلد، ۴۱۴ ق، قم.
۱۴. الفقه المنسوب للامام الرضا (ع)، یک جلد، ۴۰۶ ق، مشهد.
۱۵. بداية الهداية و لب الوسائل، حرّ عاملي، و شيخ عباس قمی متوفی ۱۳۵۹ ق، ۲ جلد، ۴۰۵ ق، قم.
۱۶. عدة الاصول، شيخ طوسی (متوفی ۴۶۰ ق)، یک جلد، ۱۴۰۳ ق، قم.
۱۷. مسکن الفؤاد عند فقد الاحبة و الاولاد، شهيد ثانی (متوفی ۹۶۵ ق)، یک جلد، ۱۴۰۷ ق، قم.
۱۸. اعلام الدين في صفات المؤمنين، حسن بن ابی الحسن ديلمی (قرن هشتم هجری)، یک جلد ۱۴۰۸ و ۱۴۱۴ ق، قم.
۱۹. الامامة و التبصرة من الحيرة، شيخ صدوق (متوفی ۳۲۹ ق)، یک جلد، ۱۴۰۷ ق، بيروت.
۲۰. نهاية الاحكام في معرفة الاحكام،

- کتاب در بیش از ۱۷۰ جلد در علوم مختلف اسلامی تحقیق و منتشر ساخته که اسامی آنها به این شرح است:
۱. تفصیل وسائل الشيعة الي تحصیل مسائل الشريعة، حرّ عاملي محمد بن حسن (متوفی ۱۱۰۴ ق) ۳۰ جلد، ۱۴۰۹-۱۴۱۲ ق، قم.
۲. مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ميرزا حسين نوري طبرسي (متوفی ۱۳۲۰ ق) ۱۸ جلد، ۱۴۰۷ ق، قم.
۳. خاتمة المستدرک الوسائل، ميرزا حسين نوري طبرسي، ۸ جلد، ۱۴۱۵-

- ۱۴۱۶ ق، قم.
۴. جامع المقاصد في شرح القواعد، محقق ثانی علی بن حسین کرکی (متوفی ۹۴۰ ق)، ۱۴ جلد، ۱۴۰۸ ق، قم.
۵. مدارک الاحکام فی شرح شرایع الاسلام، سيد محمد بن علی موسوی عاملي (متوفی ۱۰۰۹ ق)، ۸ جلد، ۱۴۱۰ ق، قم.
۶. تذکرة الفقهاء، علامة حلّی، حسن بن یوسف (متوفی ۷۲۶ ق)، ۸ جلد، قم.
۷. مستند الشيعة في احکام الشريعة، احمد بن محمد نراقی (متوفی ۱۲۴۵ ق)،

۲۹. دانشگاه هاروارد در آمریکا.
۳۰. مرکز توجیه اسلامی در آمریکا.
۳۱. دانشگاه پرینستون در آمریکا.
۳۲. دانشگاه یوتا در آمریکا.
۳۳. دانشگاه تگزاس در آمریکا.
۳۴. مرکز مباحث تاریخی، فنی و فرهنگی اسلامی در آمریکا.
۳۵. کتابخانه دانشگاه آنکارا در ترکیه.
۳۶. معهد الدراسات العربية و الاسلامية در ایتالیا.
۳۷. دارالحکمه در پاکستان.
۳۸. کتابخانه ناصریه در هند.

۳۹. دانشگاه مک گیل در کانادا.
۴۰. کتابخانه دانشگاه آمستردام در هلند. علاوه بر این مؤسسه به شکل عام و مجله به صورتی خاص، مکاتباتی با بیشتر اساتید، علما، مستشرقان و متفکران و دانشمندان مهم جهان دارد و از تحقیقات مؤسسه و شماره های مجله تر اثنابرای آنها ارسال می کند و از نظرات آنان در همه زمینه های علمی، فکری و تحقیقی بهره می برد.

انتشارات مؤسسه آل البيت (ع)
این مؤسسه تاکنون بیش از ۴۳ عنوان

۳. استقصاء الاعتبار، شیخ محمد بن صاحب معالم.
۴. قواعد الاحکام، علامه حلی.
۵. الألفین، علامه حلی.
۶. عیون اخبار الرضا(ع)، صدوق.
۷. مشکاة الانوار، طبرسی.
۸. الأمالی، صدوق.
۹. نهاية الاصول، علامه حلی.
۱۰. کامل الزیارات، ابن قولویه.
۱۱. حاشیة المدارک، بهبهانی.
۱۲. الطراز فی اللغة، علی خان مدنی.
۱۳. منهج المقال، استرآبادی، همراه با تعلیقه وحید بهبهانی.
۱۴. لوامع الانوار فی شرح عیون الاخبار، نعمت الله جزائری.
۱۵. دلائل الصدق، مظفر.
- مؤسسه آل البيت (ع)، از آغاز تأسیس تاکنون به مناسبت تحقیقات عمیق و ارزنده و چاپ و نشر این آثار با کیفیت ممتاز و درخشنده آن و قیمت مناسب، چندین بار در طی سالهای ۱۳۶۶، ۱۳۶۷، ۱۳۶۸ شمسوی برخی از آثارش مانند مستدرک الوسائل، جامع المقاصد و تفصیل وسائل الشیعه، به عنوان کتاب برگزیده سال از جانب جمهوری اسلامی ایران انتخاب شد و خود مؤسسه نیز به دلیل بهترین مؤسسه و ناشر در سال ۱۳۷۰ ش، برگزیده شده است.
- شعبه مرکزی مؤسسه دارای بیش از ۷۰ نفر محقق و پژوهشگر است و تعداد این محققان در شعبه مشهد بیش از ۱۵ نفر و در سوریه هشت و در بیروت ۶ نفر است.
۳۰. علامه حلی، ۲ جلد، ۱۴۰۶ق، بیروت.
۲۱. اختیار معرفة الرجال (معروف به رجال کشی)، شیخ طوسی، ۲ جلد، ۱۴۰۴ق، قم.
۲۲. تسهیل السبیل بالحجة فی انتخاب کشف المحجة لثمره المهجعة، فیض کاشانی (متوفی ۱۰۹۱ق)، یک جلد، ۱۴۰۷ق، تهران.
۲۳. قاعدة لاضرر و لاضرار، شیخ الشریعة اصفهانی، یک جلد، ۱۴۰۷ق، قم.
۲۴. بناء المقالة الفاطمية فی نقض الرسالة العثمانية، یک جلد، احمد بن موسی بن طاووس (متوفی ۷۷۳ق)، ۱۴۱۱ق، قم.
۲۵. تفسیر الحبری، حسین بن حکم حبری کوفی (متوفی ۲۸۶ق)، یک جلد، ۱۴۰۸ق، بیروت.
۲۶. کفایة الاصول، آخوند خراسانی (متوفی ۱۳۲۹ق)، یک جلد، ۱۴۰۹ق، قم.
۲۷. تقریرات المجدد الشیرازی، مولی علی دوزدری، ۴ جلد، ۱۴۰۹ق، قم.
۲۸. قضاء حقوق المؤمنین، ابو علی بن طاهر صوری (قرن ششم هجری)، یک جلد، ۱۴۰۸ق، قم.
۲۹. مسائل علی بن جعفر، علی بن جعفر عریضی حسین علوی هاشمی مدنی (متوفی ۲۲۰ق)، ۱۴۰۹ق، قم.
۳۰. کشف الاستار عن وجه الکتب و الاستار، سید احمد حسینی خوانساری (متوفی ۱۳۵۹ق)، ۶ جلد، ۱۴۱۵-۱۴۰۹ق، قم.
۳۱. مقباس الهدایة فی علم الدرایة و مستدرکاته، شیخ عبدالله مامقانی و حفیده محمدرضا مامقانی، ۷ جلد، ۱۴۱۴-۱۴۱۱ق، قم.
۳۲. الحدیقة الهلالیة شرح دعاء الهلال من الصحیفة السجادیة، شیخ بهائی (متوفی ۱۰۳۰ق)، یک جلد، ۱۴۱۰ق، قم.
۳۳. تاریخ اهل البيت علیهم السلام، تحقیق سید محمدرضا جلالی، یک جلد، ۱۴۱۰ق، قم.
۳۴. مصباح الزائر، علی بن موسی بن طاووس (متوفی ۶۶۴ق)، یک جلد، ۱۴۱۷ق، قم.
۳۵. منتهی المقال فی احوال الرجال، ابوعلی محمد بن اسماعیل حائری مازندرانی (متوفی ۱۲۱۶ق)، ۷ جلد، ۱۴۱۶ق، قم.
۳۶. فتح الابواب بین ذوی الالباب و بین رب الارباب فی الاستخارات، علی بن موسی بن طاووس، یک جلد، ۱۴۰۹ق، قم.
۳۷. معارج الاصول، محقق حلی جعفر بن حسن هذلی (متوفی ۶۷۶ق)، یک جلد، ۱۴۰۳ق، قم.
۳۸. تعلیقات علی الصحیفة السجادیة، فیض کاشانی، یک جلد، ۱۴۰۷ق، تهران.
۳۹. وقایة الازهان، ابو محمد محمدرضا اصفهانی (متوفی ۱۳۶۲ق)، یک جلد، ۱۴۱۳ق، قم.
۴۰. اهل البيت علیهم السلام فی المكتبة العربية، سید عبدالعزیز طباطبائی، (متوفی ۱۴۱۶ق)، ۱۴۱۷ق، قم.
۴۱. معجم اعلام الشیعه، سید عبدالعزیز طباطبائی، یک جلد، ۱۴۱۷ق، قم.
۴۲. مکتبة العلامة الحلی، سید عبدالعزیز طباطبائی، یک جلد، ۱۴۱۶ق، قم.
۴۳. اعلام الوری بأعلام الهدی، فضل بن حسن طبرسی (قرن ششم هجری)، ۲ جلد، ۱۴۱۷ق، قم.
- کتابهایی که مؤسسه هم اکنون در دست تحقیق دارد عبارتند از:
۱. تفسیر التبیان شیخ طوسی.
۲. تفسیر مجمع البیان شیخ طبرسی.